

Arbeids- og sosialdepartementet

GRUNNLAGET FOR INNTEKTSOPPGJØRENE 2019

Kortversjon

fra

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene

Oslo, 18. februar 2019

Forord

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene legger her fram en foreløpig rapport foran inntektsoppgjørene i 2019. Rapporten i endelig utgave vil foreligge i slutten av mars.

Rapporten gir oversikt over utviklingen i de senere årene i lønninger, inntekter, priser, makroøkonomi og konkurransevne. Utvalget presenterer dessuten en prognose for konsumprisveksten fra 2018 til 2019. Rapporten inneholder også korte beskrivelser av utsiktene for internasjonal og norsk økonomi.

Rapporten bygger delvis på foreløpig statistikk og anslag for 2018. Derfor oppdaterer utvalget rapporten mot slutten av mars. Den endelige rapporten vil også inneholde nytt materiale. Den endelige rapporten blir trykket i NOU-serien.

Utvalget vil som vanlig også komme med en rapport etter inntektsoppgjørene i juni som vil redegjøre for resultater av lønnsoppgjør i 2019. Dette materialet offentliggjøres som en nettverson i juni, og tas inn i utvalgets rapport foran inntektsoppgjørene til neste år.

Beregningsutvalget ble ved kongelig resolusjon av 25. september 2015 gjenoppnevnt for en ny periode inntil 30. september 2019 med følgende mandat:

«Utvalget skal i tilknytning til inntektsoppgjørene legge fram det best mulige tallmessige bakgrunnsmateriale og presentere det i en slik form at uenighet partene i mellom om økonomiske forhold så vidt mulig kan unngås.

Utvalget skal legge fram oppsummeringsrapporter etter inntektsoppgjør.

Utvalget skal, når departementet ber om det, kunne klargjøre det tallmessige grunnlagsmateriale for spesielle inntektspolitiske spørsmål.

Utvalgets utredninger avgis til Arbeids- og sosialdepartementet».

I tillegg til utvalgets medlemmer og sekretariatet har følgende deltatt i arbeidet med rapporten: Ann-Kristin Ansteensen, Arbeidsgiverforeningen Spekter, Pia Skare Rønnevik, Næringslivets Hovedorganisasjon, Grethe Lunde, Akademikerne, Pål Skarsbak, Landsorganisasjonen i Norge, Rolf Stangeland, Unio, Gunnar Owren, KS, Tore Leirfall, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Bård Westbye, Virke.

Oslo, 18. februar 2019

Ådne Cappelen
leder
Statistisk sentralbyrå

Roger Bjørnstad
Landsorganisasjonen i Norge

Ann Lisbet Brathaug
Statistisk sentralbyrå

Ragnar Ihle Bøhn
Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

Øystein Dørum
Næringslivets Hovedorganisasjon

Torbjørn Eika
KS

Stein Gjerding
Arbeidsgiverforeningen Spekter

Ellen Horneland
Landsorganisasjonen i Norge

Lars Haartveit
Hovedorganisasjonen Virke

Hanne Jordell
Akademikerne

Frank Emil Jøssund
Finansdepartementet

Ørnulf Kastet, fung. medlem
Yrkesorganisasjonenes
Sentralforbund

Torill Lødemel
Næringslivets Hovedorganisasjon

Synnøve Nymo
Arbeids- og sosialdepartementet

Erik Orskaug
Unio

Morten S. Henningsen, Arbeids- og sosialdepartementet, sekretariatsleder
Ragnhild Nersten, Arbeids- og sosialdepartementet
Runar Aksnes, Finansdepartementet
Lovise Bauger, Finansdepartementet
Manav Frohde, Finansdepartementet
Thomas von Brasch, Statistisk sentralbyrå
Bjorn Dapi, Statistisk sentralbyrå
Knut Håkon Grini, Statistisk sentralbyrå

Innhold

1	LØNNSUTVIKLINGEN I FORHANDLINGSOMRÅDENE	5
2	LØNNSUTVIKLINGEN SAMLET OG ETTER KJENNETEGN	9
3	KONSUMPRISUTVIKLINGEN I NORGE	11
4	MAKROØKONOMISK UTVIKLING	12
5	UTVIKLINGEN I KONKURRANSEEVNEN	15
6	DEN SAMLEDE INNTEKTSUTVIKLINGEN FOR LANDET OG HUSHOLDNINGENE	17
7	INNTEKTSUTVIKLINGEN FOR UTVALGTE INNTEKTSTAKERGRUPPER	18

1 LØNNSUTVIKLINGEN I FORHANDLINGSOMRÅDENE

For de største forhandlingsområdene har Beregningsutvalget foreløpig beregnet *årslønnsveksten* fra 2017 til 2018 til 2,8 prosent i gjennomsnitt.

Årslønnsveksten fra 2017 til 2018 er foreløpig beregnet til $2\frac{3}{4}$ prosent for industriarbeidere og til $2\frac{3}{4}$ prosent for industrifunksjonærer i NHO-bedrifter. Lønnsveksten i industrien samlet er foreløpig også beregnet til $2\frac{3}{4}$ prosent. Årslønnsveksten i industrien samlet i NHO-området ble anslått til 2,8 prosent ved hovedoppgjøret i 2018.

Årslønnsveksten fra 2017 til 2018 i Virke-bedrifter i varehandelen er anslått til 2,7 prosent. I finansjenester er årslønnsveksten anslått til 3,1 prosent. For ansatte i kommunene er årslønnsveksten beregnet til 2,9 prosent. I Spekter-bedrifter utenom helseforetakene er årslønnsveksten beregnet til 2,9 prosent og i helseforetakene anslått til $3\frac{1}{4}$ prosent. For ansatte i staten er årslønnsveksten anslått til $2\frac{3}{4}$ prosent.

Utvalget har foreløpig beregnet *lønnsoverhenget* til 2019 til 1,1 prosent for industriarbeidere, 1,3 prosent for industrifunksjonærer og 1,2 prosent for industrien samlet i NHO-området. For ansatte i Virke-bedrifter i varehandelen er overhenget anslått til 1,1 prosent, og for ansatte i finansjenester til 1,3 prosent. For ansatte i kommunene er overhenget beregnet til 0,7 prosent. For ansatte i staten er overhenget anslått til $1\frac{1}{2}$ prosent. I Spekter-området er overhenget beregnet til 0,8 prosent i virksomheter utenom helseforetakene og anslått til 2 prosent i helseforetakene.

Fra 2017 til 2018 var *lønnforskjellene mellom kvinner og menn* uendret eller redusert, for de forhandlingsområdene utvalget har tall for.

Tabell 1.1 Årslønnsvekst fra året før i prosent for noen store forhandlingsområder. Per årsverk

	NHO-bedrifter i industrien			Virkebedrifter i varehandel ¹	Finans-tjenester ²	Offentlig forvaltning ³	Stats-ansatte ⁴	Kommuneansatte			Spekter-bedrifter	
	Industri i alt	Industri-arbeidere	Industri-funksjonærer					Kommune-ansatte i alt ⁵	Undervisnings-ansatte	Øvrige ansatte	Helseforetakene ⁷	Øvrige bedrifter
2009	4,2	3,9	4,5	1,8	0,5	4,6	4,4	4,6	4,4	4,7	5,1	4,0
2010	4,1	3,6	4,3	3,6	5,5	3,7	4,5	3,7	3,6	3,7	3,5	3,5
2011	4,6	4,4	4,7	3,6	4,8	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3	4,0	4,1
2012	4,2	4,1	4,1	3,3	3,4	4,0	4,1	4,1	4,0	4,1	3,7	4,2
2013	3,9	3,5	4,3	4,0	6,1	3,7	3,5	3,7	3,2	3,9	3,8	3,6
2014	3,3	3,0	3,2	3,5	3,2	3,3	3,4	3,2 ⁶	2,3 ⁶	3,7 ⁶	3,4	3,3
2015	2,5	2,5	2,5	3,3	4,3	3,1	2,8	3,3 ⁶	3,9 ⁶	3,2 ⁶	2,7	2,7
2016	1,9	2,0	2,2	2,5	2,5	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,0 ⁹	2,4
2017	2,4	2,6	2,7	3,1	3,8	2,5	2,3	2,5	2,3	2,6	3,6 ⁹	2,4
2018 ¹¹	2¾	2¾	2¾	2,7	3,1	2,9	2¾	2,9	2,8	3,0	3¼	2,9
Samlet vekst 2008-2013	22,8	21,1	23,9	17,4	21,9	21,9	22,5	22,1	21,1	22,5	21,8	21,0
Gj. sn. per år ¹⁰	4,2	3,9	4,4	3,3	4,0	4,0	4,1	4,1	3,9	4,1	4,0	3,9
Samlet vekst 2013-2018	13,5	13,5	14,1	16,0	18,1	14,9	14,4	15,3	14,6	15,9	15,9	14,5
Gj. sn. per år ¹⁰	2,6	2,6	2,7	3,0	3,4	2,8	2,7	2,9	2,8	3,0	3,0	2,7
Årslønn 2018, per årsverk ¹¹	605 200	476 900	760 700			545 800	589 900	516 400	567 400	501 200	593 700	549 800
Årslønn 2018, heltidsansatte ¹¹				525 900	666 300							
Antall årsverk 2018	157 100	87 200	69 900	55 300 ⁸	24 200 ⁸	646 700	146 000	393 700	91 000	302 800	106 900	56 600

¹ Tallene gjelder heltidsansatte.

² Heltidsansatte i medlemsvirksomheter (arbeidsgivermedlemmer) i Finans Norge utenom ledere. Endringer i bonusutbetalinger påvirker lønnsveksten i enkelte år. Fra 2018 benyttes datamateriale for hele året.

³ Totalt for statsansatte, kommuneansatte og ansatte i helseforetakene. T.o.m. 2016: prosentvis vekst vektet med årsverk. Fra 2017: Gjennomsnitt for året er beregnet på lønnsnivå og årsverk for samme år og året før.

⁴ Eksklusiv de statlig eide helseforetakene. Fra og med 2015 er datagrunnlaget basert på A-ordningen.

⁵ Omfatter ansatte i kommunene, fylkeskommunene og andre virksomheter som er medlemmer i KS, herunder bedriftsmedlemmer. Tallene omfatter også stillinger med hovedsakelig lokal lønnsdannelse og undervisningsstillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse.

⁶ For ansatte i konflikt i 2014 ble virkningstidspunktet forskjøvet. Dette trakk årslønnsvekstanslaget i 2014 ned med 0,2 prosentpoeng i hele kommunesektoren og med 0,9 prosentpoeng for undervisningsansatte. Konflikten har trukket opp årslønnsveksten i 2015 for kommuneansatte med 0,2 prosentpoeng og for undervisningsansatte med 0,9 prosentpoeng. For øvrige ansatte ble ikke årslønnsveksten påvirket.

⁷ Beregnet på Spekters tallmateriale for 2009, og fra 2010 beregnet på tallmateriale fra Statistisk sentralbyrå.

⁸ Antall heltidsansatte.

⁹ For ansatte i konflikt i 2016 ble virkningstidspunktet forskjøvet. Dette trakk ned årslønnsvekstanslaget i 2016 med 0,4 prosentpoeng og trakk opp anslaget i 2017 med 0,4 prosentpoeng. Deler av lønnsoppgjøret i 2016 ble også først utbetalt i 2017, noe som ytterligere trakk ned årslønnsvekstanslaget i 2016 og ytterligere trakk opp anslaget i 2017. Strukturendringer trakk i samme retning.

¹⁰ Geometrisk gjennomsnitt.

¹¹ Foreløpig beregning.

Kilder: Statistisk sentralbyrå for Beregningsutvalget, Beregningsutvalget og KS

Tabell 1.2 Lønnsoverhenget fra året før i prosent. 2014-2019

Område/gruppe:	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ⁶
NHO-bedrifter i industrien i alt ¹	1,3	1,3	1,1	1,1	1,2	1,2
Industriarbeidere	1,2	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1
Industrifunksjonærer	1,4	1,3	1,5	1,1	1,4	1,3
Virke-bedrifter i varehandel	1,0	1,0	0,7	0,9	0,8	1,1
Finanstjenester ²	1,3	1,1	1,1	0,9	1,0	1,3
Staten	0,8	2,0	0,4	1,5	0,6	1½
Kommunene i alt :	0,6	1,8 ⁴	0,7	0,9	1,4	0,7
Undervisningsansatte	0,3	2,6 ⁴	0,6	0,9	1,3	0,7
Øvrige ansatte	0,6	1,6 ⁴	0,7	0,9	1,4	0,7
Ansatte i Spekter-bedrifter:						
Helseforetakene	0,7	1,2	0,4	1,6 ⁵	0,9	2
Øvrige bedrifter	0,8	0,8	0,6	0,6	0,6	0,8
Veid gjennomsnitt ³	0,8	1,5	0,7	1,1	1,1	1,1

¹ Arbeidere og funksjonærer i industrien er vektet sammen med lønssummen i hver gruppe som vekt.

² Heltidsansatte i medlemsvirksomheter i Finans Norge (arbeidsgivermedlemmer) utenom ledere.

³ Antall årsverk i hver gruppe fra tabell 1.1 er brukt som vekter.

⁴ For ansatte i konflikt i 2014 ble virkningstidspunkter forskjøvet. Dette trakk overhenget til 2015 opp med 0,2 prosentpoeng for hele kommunesektoren og med 0,9 prosentpoeng for undervisningsansatte. For øvrige ansatte i kommunesektoren ble overhenget ikke påvirket.

⁵ For ansatte i konflikt i 2016 ble virkningstidspunktet forskjøvet. Dette trakk overhenget til 2017 opp med 0,5 prosentpoeng.

⁶ Foreløpig beregning.

Kilder: Statistisk sentralbyrå for Beregningsutvalget, Beregningsutvalget og KS.

Tabell 1.3 Gjennomsnittlig årslønn¹ for kvinner i forhold til gjennomsnittlig årslønn for menn i noen store forhandlingsområder. Prosent

									Årslønn		Årslønn		Kvinneandel ²	
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015	2016	2017	2018	2018		2018
Industriarbeidere i NHO-bedrifter	88,3	88,4	89,2	88,8	89,2	89,5	90,2	92,3	92,4	93,1				
Industrifunksjonærer i NHO-bedrifter	78,9	79,4	79,5	80,4	81,2	81,6	81,6	80,9	82,2	83,2				
Virke-bedrifter i varehandel ³	85,3	85,9	84,9	84,0	83,7	83,7	82,9	85,5	85,2	85,5	85,2 ⁹	559 300	476 800	41
Ansatte i hotell og restaurant i NHO-bedrifter ⁸	94,1	94,4	94,6	95,6	95,7	95,7	96,5	96,4	96,3	94,4				
Finanstjenester ⁴	79,4	79,3	80,3	79,7	80,2	80,0	77,9	79,9	80,2	79,9	81,7	735 520	600 610	
Statsansatte ⁶	89,8	89,8	90,1	90,7	90,7	90,9	89,9	89,9	90,2	89,7				
Kommunene i alt ⁷	91,4	91,8	91,5	92,2	92,5	92,5	92,6	92,6	93,1	93,6	93,6	542 300	507 400	74
Undervisningsansatte ⁷	96,8	96,9	97,0	97,1	97,7	97,8	97,9	97,9	97,9	97,9	98,1	574 500	563 500	69
Øvrige ansatte ⁷	91,2	91,5	91,0	91,9	91,2	91,2	91,8	91,8	92,5	92,8	92,9	537 700	499 300	76
Statlige eide helseforetak i Spekter-området ⁵	81,7	81,5	82,2	82,2	83,0	83,6	83,6	78,9	80,1	79,8	80,5	710 640	572 280	76
Spekter-området ekskl. statlige eide helseforetak ⁶	94,2	95,1	96,0	96,3	96,8	96,8	96,9	93,9	94,5	95,7	95,8	563 300	539 520	39

¹ Årslønn eksklusive overtidstillegg, men inklusive andre tillegg.

² Andel heltidsansatte kvinner/årsverk kvinner innenfor det enkelte området. Prosent.

³ Gjelder heltidsansatte.

⁴ Heltidsansatte i medlemsvirksomheter (arbeidsgivermedlemmer) i Finans Norge utenom ledere. Fra 2018 benyttes datamateriale for hele året. Beregnet med ny metode var relativ lønn 81,1 prosent i 2017 og 80,8 prosent i 2016.

⁵ Månedslønn per september*12 (heltidsekvivalenter), kilde: SSB. Fra og med 2015 gjelder tallene næringen «Sykehustjenester» under Statlig forvaltning.

⁶ Månedslønn per oktober*12.

⁷ Månedslønn per 1. desember *12. 2.

⁸ Månedslønn per 1. desemberTallene for hotell- og restaurant gjelder for «funksjonsområder som dekkes av Riksavtalen for hotell- og restaurant».

⁹ Korrigert for populasjonsendringer er nivået det samme i 2018 som i 2017.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Beregningsutvalget og KS.

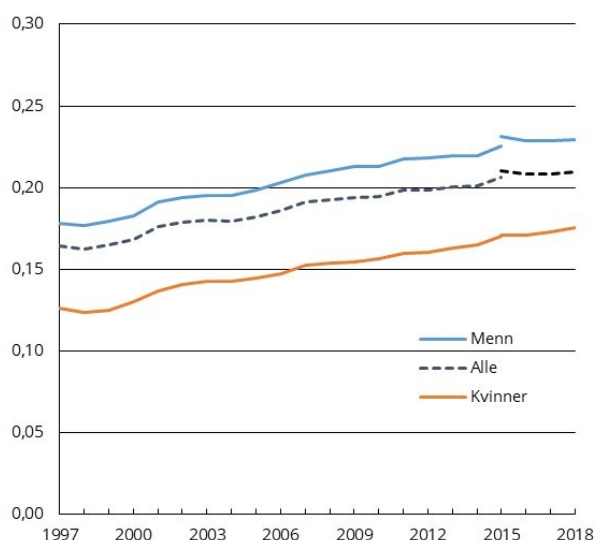
2 LØNNSUTVIKLINGEN SAMLET OG ETTER KJENNETEGN

For lønnstakere under ett viser foreløpige tall fra nasjonalregnskapet at veksten i gjennomsnittlig årslønn fra 2017 til 2018 var 2,8 prosent.

Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn ble redusert fra 2017 til 2018, ifølge lønnsstatistikk fra Statistisk sentralbyrå. I 2018 utgjorde den gjennomsnittlige lønnen for kvinner 88,5 prosent av den gjennomsnittlige lønnen for menn for alle heltidsansatte per september. For heltids- og deltidsansatte samlet var kvinners lønn 87,1 prosent av menns lønn.

Veksten i gjennomsnittslønn eksklusive opsjons- og naturallytelser fra september 2017 til september 2018 var 3,2 prosent for *administrerende direktører i privat sektor* og 3,3 prosent for *toppledere og administrerende direktører i offentlig forvaltning*. Dette var noe høyere enn lønnsveksten for alle lønnstakere, som var 2,9 prosent fra september 2017 til september 2018.

Lønnsfordelingen målt ved Gini-koeffisienten er tilnærmet uendret etter 2015, mens lønnsforskjellene økte over tiårsperioden 2006 til 2015.

Figur 2.1 Utviklingen i Gini-koeffisienten for lønnstakere 1997-2018

Note: Brutto månedslønn for alle ansatte (heltidsekvivalenter). Brudd i statistikken i 2015.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1 Kvinners gjennomsnittslønn per dato¹ i forhold til menns for hhv. heltidsansatte, per årsverk og medianlønn²

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Månedslønn per dato ¹ *12							
								2015 ⁴		2016		2017		2018 ⁵	
								Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Gjennomsnittslønn per dato ¹ for heltidsansatte	86,7	87,2	87,2	88,3	87,9	88,4	87,7	87,0	87,6	88,1	88,5	606 960	537 240		
Gjennomsnittslønn per dato ¹ per årsverk ³	84,7	85,0	85,3	86,5	85,8	86,2	86,1	85,3	86,1	86,7	87,1	581 040	506 040		
Medianlønn ² per dato ¹ for heltidsansatte	91,8	92,9	92,9	94,2	93,4	94,3	92,9	93,0	93,5	93,9	94,1	535 800	504 240		

¹ Månedslønn per september.

² Medianlønn finner en ved å sortere lønnen for lønnstakere etter størrelse og så finne lønnsnivået for personen i midten.

³ Heltids- og deltidsansatte hvor deltidsansatte er omgjort til heltidsekvivalenter.

⁴ Brudd i statistikken i 2015.

⁵ Foreløpige tall.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget.

Tabell 2.2 Gjennomsnittslønn¹ for heltidsansatte administrerende direktører i enkelte næringer i privat sektor². Eksklusive opsjons- og naturalytelser. Lønnsvekst i prosent fra samme måned året før

	Lønnsvekst			Lønnsnivå, kroner 2018	Kvinner gjennomsnittslønn i prosent av menns		Antall 2018	Andel kvinner, pst. 2018
	2016	2017	2018		2017	2018		
	Utvinning av råolje og naturgass inkl. tjenesteyting	÷8,7	÷2,7		10,6	2 446 680		
Industri	2,0	0,9	5,3	1 130 880	96,8	99,6	3 336	10,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	3,7	4,2	2,3	831 480	99,9	103,2	4 470	4,2
Varehandel, reparasjon av motorvogner	4,5	2,2	2,6	865 800	77,1	77,6	5 590	16,5
Transport og lagring	1,8	3,3	1,7	1 242 840	110,5	108,7	1 459	10,1
Overnattings- og serveringsvirksomhet	3,6	2,5	2,4	584 400	94,8	92,9	2 516	37,6
Informasjon og kommunikasjon	3,0	1,5	4,2	1 243 920	90,7	92,6	2 031	16,3
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	2,7	5,8	4,0	2 029 200	77,3	80,2	840	22,1
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	÷2,4	2,7	4,6	924 120	87,5	82,4	4 249	20,8
Forretningsmessig tjenesteyting	2,5	0,8	5,6	891 240	93,2	88,8	1 989	22,3
Alle næringer i privat sektor	2,1	2,4	3,2	945 000	81,4	81,4	33 571	20,2
Memo: Offentlig forvaltning ³	2,5	3,4	3,3	1 090 800	96,0	97,0	2 148	42,8

¹ Månedslønn per september ekskl. overtid*12. Lønnsbegrepet omfatter avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonus.

² Privat sektor inklusive offentlig eide foretak. Omfatter ikke helseforetak.

³ Omfatter yrkene toppledere i offentlig administrasjon og administrerende direktører i offentlig forvaltning inklusive helseforetakene. Heltidsansatte.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3 KONSUMPRISUTVIKLINGEN I NORGE

Beregningsutvalget anslår at konsumprisindeksen (KPI) som årsgjennomsnitt vil øke med om lag 2,2 prosent i 2019. Fra 2017 til 2018 økte prisene med 2,7 prosent. Usikkerheten i prisvekstanslaget for 2019 er spesielt knyttet til utviklingen i kronekursen og energiprisene fremover.

Den underliggende prisveksten, målt ved endringer i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE), endte på 1,6 prosent i 2018, opp fra en vekst på 1,4 prosent i 2017. Oppgangen i den underliggende prisveksten har sammenheng med høyere vekst i prisene på tjenester.

Tabell 3.1 Viktige forutsetninger for Kvarts-beregningen av konsumprisvekst fra 2018 til 2019. Prosentvis vekst fra året før

	2018	2019
Importveid valutakurs ¹	0,1	2,0
Konsumpriser i euroområdet ²	1,7	1,5
Priser på bearbejdede eksportvarer hos handelspartnerne ³	1,8	1,0
Råolje i NOK	28,6	-10,0
Elektrisitetspris ⁴	25,6	1,0

¹ Positiv endring betyr depresiering av norske kroner.

² Anslag hentet fra Consensus Forecasts, 14. januar 2019.

³ Eksportpriser for bearbejdede industrivarer, i utenlandsk valuta (hentet fra Macrobond) sammenveid med vekter beregnet på grunnlag av import fra Norges 24 viktigste handelspartnerne.

⁴ Prisen på elektrisk kraft inkludert nettleie som husholdningene betaler ifølge KPI.

Kilde: Beregningsutvalget.

Tabell 3.2 Modellresultater. Beregnet vekst i KPI og KPI-JAE i 2019 og virkninger av enkelte endringer i noen sentrale forutsetninger. Vekst i prosent fra samme periode året før og virkninger i prosent av prognosebanen

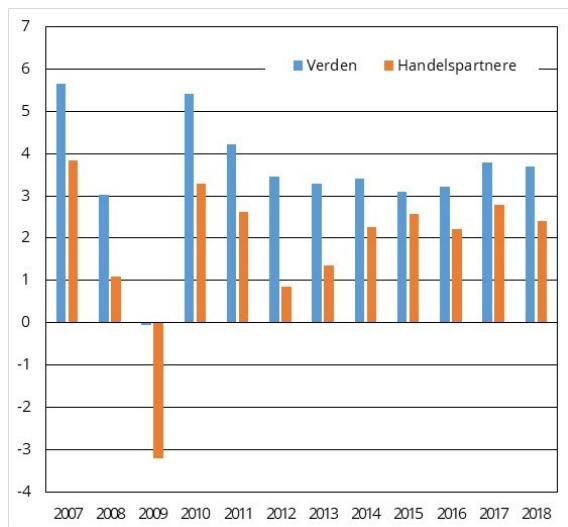
	1. kv	2. kv	3. kv	4. kv	Året
KPI	2,9	2,3	2,0	1,7	2,2
KPI-JAE	2,2	2,3	2,5	2,2	2,3
<i>Virkninger på KPI av:</i>					
10 prosent høyere/lavere elektrisitetspris	+/-0,42	+/-0,37	+/-0,32	+/-0,34	+/- 0,36
1 prosent svakere/sterkere krone	+/- 0,08	+/-0,13	+/-0,12	+/-0,14	+/-0,12
10 prosent høyere/lavere oljepris	+/-0,08	+/-0,11	+/-0,09	+/-0,10	+/-0,10

4 MAKROØKONOMISK UTVIKLING

Internasjonal økonomi

Veksten i verdensøkonomien har avtatt, men den er fortsatt klart høyere enn gjennomsnittet for de siste ti årene. I fjor avtok veksten i både tradisjonelle industriland og framvoksende økonomier sett under ett. Veksten i 2018 ser ut til å ha blitt lavere enn ventet i euroområdet og Japan, litt høyere enn ventet i USA og om lag som ventet i Kina.

I 2019 ventes veksten å avta ytterligere. IMF anslår veksten i år til 3,5 prosent for verdensøkonomien sett under ett, ned fra 3,7 prosent i 2018. I IMF's prognoser avtar veksten i de tradisjonelle industrilandene mest. Veksten hos Norges 25 viktigste handelspartnere i 2019 kan på bakgrunn av prognoser fra IMF og OECD anslås til 2,2 prosent, ned fra 2,4 prosent i 2018.

Figur 4.1 Vekst i BNP for verden og Norges 25 viktigste handelspartnere¹

¹ BNP-veksten hos Norges 25 viktigste handelspartnere er beregnet med vekt som er basert på tall for eksport av tradisjonelle varer, se tabell 4.2. Anslag for 2018.

Kilder: IMF, OECD og Beregningsutvalget.

Veksten i euroområdet avtok i fjor. BNP økte ifølge foreløpige estimater fra Eurostat med 1,8 prosent i 2018, ned fra 2,4 prosent i 2017. Arbeidsledigheten har fortsatt å falle og utgjør nå i underkant av 8 prosent av arbeidsstyrken. Sysselsettingsraten i euroområdet har gått betydelig opp de siste årene og er klart høyere enn før finanskrisen for aldersgruppen 15-64 år. IMF anslår veksten i euroområdet i år til 1,6 prosent. EU-kommisjonen kom med oppdaterte prognoser 7. februar. De anslår nå veksten i BNP i euroområdet i år til 1,3 prosent.

I Sverige er den økonomiske veksten fortsatt høy. BNP anslås å ha økt med 2,2 prosent i 2018. Arbeidsledigheten flatet ut i fjor etter å ha gjennomgående falt siden 2012. OECD anslår at veksten i Sverige vil avta til 1,9 prosent i år.

I USA fortsetter det økonomiske oppsvinget. IMF anslår at veksten i BNP økte til 2,9 prosent i fjor, opp fra 2,2 prosent i 2017. En svært ekspansiv finanspolitikk bidrar til oppsvinget. Arbeidsledigheten er på et historisk sett lavt nivå. Sysselsettingen stiger, men andelen av befolkningen (15-64 år) som er sysselsatt er lavere enn før finanskrisen. IMF anslår at veksten i BNP vil avta til 2,5 prosent i år.

Flere råvarepriser har avtatt det siste året. Oljeprisen har siden midten av januar i år ligget litt over 60 dollar per fat, ned fra et gjennomsnitt på 69 dollar per fat i januar i fjor. Også prisene på flere metaller har gått ned det siste året.

Risikobildet preges av usikkerhet om fremtidige handelsrelasjoner mellom land. USA og Kina har innført høyere tollsatser på handel mellom de to landene, og satsene kan bli skjerpet ytterligere om pågående forhandlinger ikke fører frem. Det fremtidige avtaleforholdet mellom Storbritannia og EU er også uavklart. Det britiske parlamentet har ennå ikke godkjent den fremforhandlede avtalen mellom den britiske regjeringen og EU-kommisjonen, og det er dermed en fare for at UK vil forlate EU uten en avtale.

IMF vurderer at nedsiderisikoen rundt utsiktene for den økonomiske utviklingen har økt det siste året. Dersom restriksjonene på internasjonal handel strammes mere til, vil det kunne bidra til lavere økonomisk vekst. I tillegg peker IMF på flere forhold, herunder usikkerhet rundt den økonomiske utviklingen i Italia, som kan bidra til uro i finansmarkedene og påvirke BNP-veksten negativt.

Norsk økonomi

Veksten i BNP Fastlands-Norge har gjennomgående ligget over trendveksten i rundt to år og norsk økonomi er inne i en moderat konjunkturoppgang. Gjennomsnittet for BNP Fastlands-Norge var 2,2 prosent høyere i 2018 enn året før.

De samlede investeringene i realkapital vokste kun med 0,9 prosent fra 2017 til 2018. Den svake utviklingen kan i stor grad tilskrives fallende boliginvesteringer.

Sysselsettingsveksten tok seg opp og bidro til økte inntekter for husholdningene samlet og konsumveksten var 2,0 prosent. Bedringen i den kostnadmessige konkurranseevnen og god vekst hos handelspartnerne har gitt seg utslag i økt eksport av tradisjonelle varer.

Sysselsettingsveksten tok seg opp til 1,1 prosent i 2017. Utviklingen fortsatte i 2018 da sysselsettingsveksten ble 1,5 prosent. Sysselsettingen vokste særlig mye innen bygge- og anleggsvirksomhet, forretningsmessig tjenesteyting, som inkluderer arbeidskrafttjenester, samt overnattings- og serveringsvirksomhet i 2018. I industrien tok sysselsettingen seg opp i næringer som primært leverer til petroleumsnæringen, som verfts- og verkstedindustri samt metallvarer. I andre næringer i privat sektor var det små endringer i antall sysselsatte i forhold til 2017.

Arbeidsledigheten gikk ifølge AKU ned fra 5,0 prosent sommeren 2016 til 3,8 prosent i november 2018. Bruttoledigheten (registrerte arbeidsledige og personer på tiltak) avtok også gjennom den andre halvparten av 2018, og inn i 2019 utgjorde den 2,9 prosent av arbeidsstyrken. Arbeidsledigheten gikk ned eller holdt seg uendret i alle fylker i 2018. Sysselsettingsraten tok seg opp fra 2017 til 2018 ifølge AKU, etter en vedvarende nedgang siden 2012.

Mange prognoser peker i retning av at konjunkturoppgangen vil fortsette i samme moderate tempo i 2019 som i 2018. I 2019 ventes økte petroleumsinvesteringer å gi markert positive impulser til norsk økonomi.

Oljeprisen tok seg opp i januar i år og var ved utgangen av måneden på rundt 61 dollar pr. fat. Markedet for fremtidspriser indikerer at oljeprisen, målt i dollar, ikke ventes å endre seg mye i tiden fremover.

Styringsrenten ble hevet til 0,75 prosent 20. september 2018, etter å ha ligget på 0,5 prosent i litt mer enn to år. Ifølge den seneste rentebanen til Norges Bank vil renten fortsatt øke gradvis, men ikke mere enn at styringsrenten vil være 1,25 prosent ved utgangen av 2019.

Sysselsettingen ventes å øke i 2019, men på grunn av at arbeidstilbudet også ventes å stige vil arbeidsledigheten ikke endre seg mye ifølge anslagene til Finansdepartementet, Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.1 Utviklingen i noen makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet fremgår

	2017*	2018*	2019			
	Regnskap	Regnskap	SSB ¹	NB ²	FIN ³	CF ⁴
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,2	2,0	2,4	1,9	2,9	1,9
Konsum i offentlig forvaltning	2,5	1,5	1,8	..	1,5	..
Bruttoinvesteringer fast kapital i alt	3,6	0,9	4,5	..	3,0	4,2
Utvinning og rørtransport	-3,8	3,3	13,2	10,5	8,3	..
Fastlandsnæringer	9,3	1,8	3,4	3,7	5,3	..
Offentlig forvaltning	3,6	6,6	0,0	..	1,2	..
Boliger	7,0	-6,0	1,3	-1,4	-4,3	..
Eksport	-0,2	-0,8	2,4	..	2,2	..
- Tradisjonelle varer	1,7	2,5	3,3	..	5,6	..
Import	1,6	0,9	3,6	3,1	3,0	..
- Tradisjonelle varer	2,7	3,1	3,2
Bruttonasjonalprodukt	2,0	1,4	2,4	2,0	2,3	..
- Fastlands-Norge	2,0	2,2	2,7	2,3	2,7	2,2
Sysselsatte personer	1,1	1,5	1,1	1,1	1,3	..
Utførte timeverk, Fastlands-Norge	0,4	1,7	1,4
Arbeidsledighetsrate -AKU (nivå)	4,2	3,8	3,8	3,8	3,7	..
Årslønn	2,3	2,8	3,2	3,2	3 ¼	2,8
Konsumprisindeksen	1,8	2,7	1,8	1,8	1,5	2,0
Driftsbalansen, mrd. kroner	186	241	310	..	137	247
Disponibel realinntekt i husholdningene	1,6	2,0	2,5
Pengemarkedsrente (nivå)	0,9	1,1	1,3	1,5	1,4	..
Importveid kronekurs ⁶	-0,8	0,1	-0,6	-1,1	-0,7	..
Utlånsrente, rammelån(nivå) ⁷	2,5	2,6	2,9
Råoljepris ⁸ i kroner (nivå)	452	583	544	..	583	..
Kreditt til hush. (K2) ⁹	6,5	4,5	..	5,8
SOBU / Trend BNP-FN ^{3,10}	7,5	7,4	7,5	..
SOBU / SPU ^{3,11}	2,9	2,6	2,7	..
Boligpris ¹²	1,4	5,0	1,4	1,6
Memo:						
Sysselsettingsrate	66,7	67,5

* Foreløpige tall.

¹ Kilde: Statistisk sentralbyrå. Konjunkturtendensene publisert 6. desember 2018.

² Kilde: Norges Bank. Pengepolitisk rapport 4/2018, publisert 12. desember 2018.

³ Kilde: Nasjonalbudsjettet 2019

⁴ Kilde: Consensus Forecasts. Gjennomsnitt av flere prognoseaktører per 14. januar 2019.

⁵ Inkludert reisetrafikk og andre tjenester.

⁶ Positivt tall innebærer svekket krone.

⁷ Gjennomsnitt for året. Rammelån med pant i bolig.

⁸ Brent Blend.

⁹ Historisk angis 12-måneders vekst fra desember mens anslaget til Norges Bank er beregnet som firekvartalersveksten ved utgangen av året.

¹⁰ Strukturelt, oljekorrigert underskudd beregnet som prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge.

¹¹ Strukturelt, oljekorrigert underskudd beregnet som prosent av kapitalen i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året.

¹² Kilde: SSBs boligprisstatistikk

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Norges Bank, Finansdepartementet, Beregningsutvalget og Consensus Forecasts.

5 UTVIKLINGEN I KONKURRANSEEVNEN

Det er en nær sammenheng mellom utviklingen i konkurranseevnen og lønnsomheten i næringslivet. Lønnskostnadenes andel av faktorinntektene er en sentral indikator for utviklingen i lønnsomheten og for fordelingen av verdiskapingen. Frontfagsmodellen bygger på prinsippet om at fordelingen av verdiskapingen i industrien er stabil på lang sikt, og danner en norm for lønnsveksten i andre deler av økonomien. Lønnskostnadsandelen i industrien varierer mye som følge av konjunkturbevegelser. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var lønnskostnadsandelen, medregnet beregnede arbeidskraftkostnader for selvstendige, i norsk industri i 2018 på 92 prosent, nesten 6 prosentpoeng høyere enn året før. I tiårsperioden 2009-2018 var gjennomsnittlig lønnskostnadsandel i underkant av 88 prosent, mens den i 20-årsperioden 1998-2017 var vel 83 prosent.

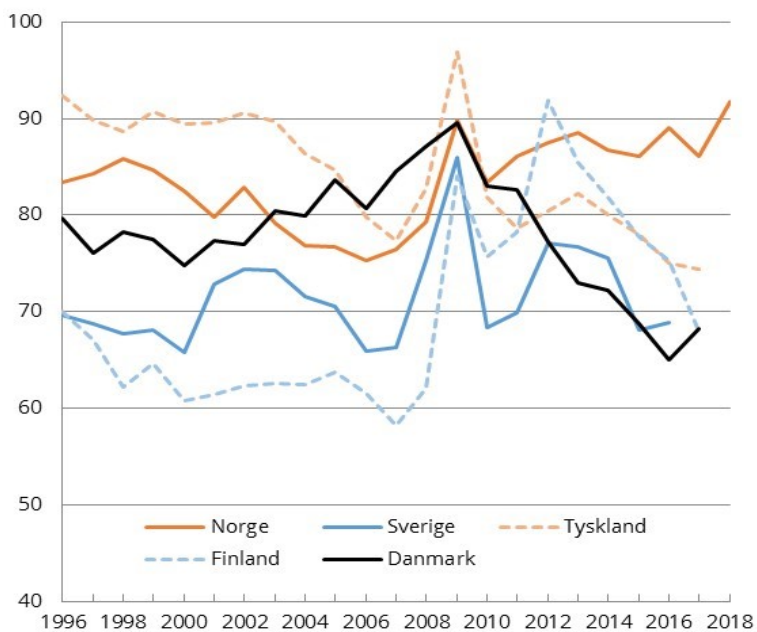
Lavere lønnskostnadsvekst i norsk industri enn i industrien hos handelspartnerne og en svekkelse av kronen bidro til at relative timelønnskostnader i felles valuta anslås å ha falt med 1,2 prosent i fjor. Det knytter seg noe usikkerhet til anslaget på timelønnskostnadsveksten hos Norges handelspartnere for 2018.

En svekkelse av kronen og lavere lønnskostnadsvekst i Norge har bidratt til å bedre den kostnadmessige konkurranseevnen til norsk industri siden 2013. Sett i et lengre tidsperspektiv har timelønnskostnadene i norsk industri økt mer enn hos handelspartnerne, noe som blant annet må ses i sammenheng med høy vekst i prisene på norske eksportprodukter og bedring av bytteforholdet mot utlandet. Gjennomsnittlige timelønnskostnader i norsk industri var i 2018 anslagsvis 29 prosent høyere enn et handelsvektet gjennomsnitt av våre handelspartnere i EU, 2 prosentpoeng lavere enn året før. At timelønnskostnadene er høyere i norsk industri enn i industrien hos våre handelspartnere, reflekterer norsk økonomis høye produktivitet og inntektsnivå, samt jevnere fordeling av inntektene.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall falt produktiviteten i norsk industri, målt ved bruttoprodukt per timeverk, med 0,3 prosent i fjor, etter å ha økt med 2,9 prosent året før. Produktivitetsveksten i norsk industri i perioden 2008-2017 var i gjennomsnitt på 1,8 prosent per år, litt høyere enn et vektet snitt av handelspartnerne.

I perioden 2008-2017 økte produktiviteten i Fastlands-Norge med i gjennomsnitt 0,8 prosent per år, det samme som et vektet snitt av våre handelspartnere. I fjor økte produktiviteten i fastlandsøkonomien med 0,7 prosent ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall.

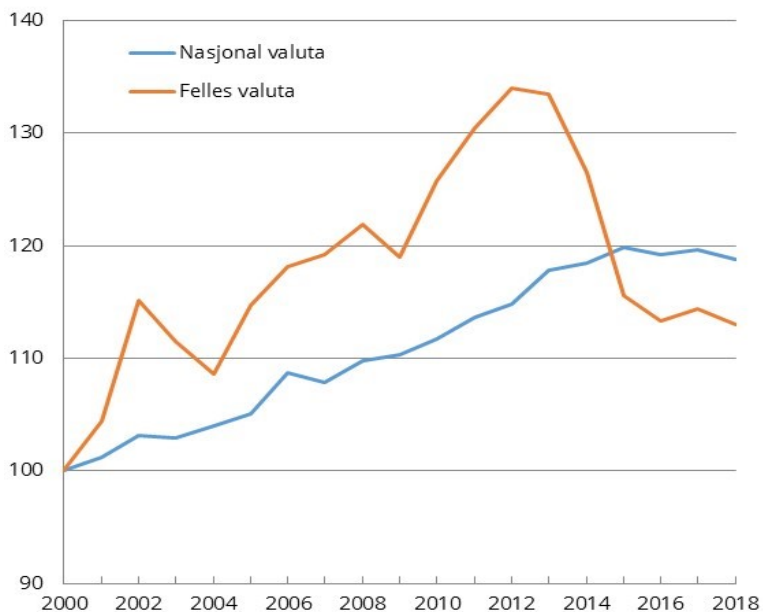
I 2017 var Norges BNP, unntatt petroleumsrenten og regnet per innbygger, 32 prosent høyere enn OECD-snittet. Nivået i Norge er blant de høyeste i OECD-området, selv når petroleumsrenten holdes utenfor.

Figur 5.1 Lønnskostnadsandeler i industrien¹

¹ Lønnskostnadsandelene er beregnet ved lønnskostnader dividert på netto faktorinntekter, dvs. at driftsresultatet er justert for kapitalslit. Lønnskostnadene som inngår i beregningene inkluderer beregnet arbeidsinnsats til selvstendige, jf. utdyping i hovedrapportens vedlegg 6.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Eurostat og Beregningsutvalget.

Figur 5.2 Relative timelønnskostnader i industrien. Indeks 2000 = 100

Kilder: Conference Board, Eurostat, Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget.

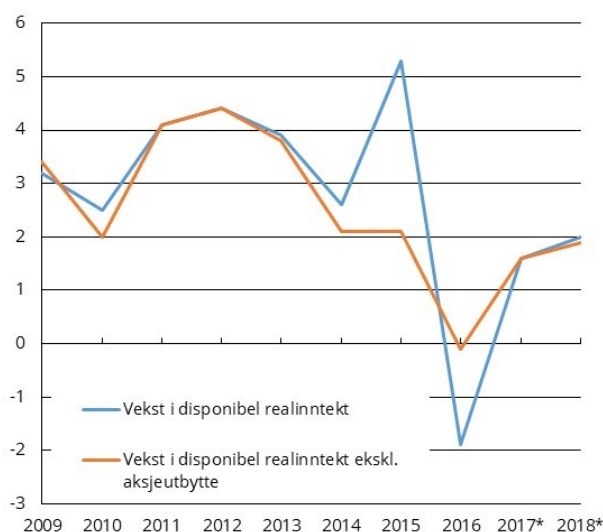
6 DEN SAMLEDE INNTEKTSUTVIKLINGEN FOR LANDET OG HUSHOLDNINGENE

Disponibel realinntekt for Norge steg med 6,1 prosent fra 2017 til 2018. Regnet per innbygger tilsvarte det en vekst på 5,4 prosent. Både produksjonsvekst utenom petroleumsvirksomheten, endringer i bytteforholdet og endring i rente- og stønadsbalansen bidro positivt til veksten.

Husholdningenes disponible realinntekt økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med 2,0 prosent i 2018. Regnet per innbygger var økningen 1,3 prosent.

Lønnskostnadsandelen (lønnskostnader i prosent av netto faktorinntekt) er foreløpig beregnet til i underkant av 90 prosent i industrien i 2018. Dette var nærmere 6 prosentpoeng høyere enn i 2017. Under oppgangskonjunkturen fra 2003 til 2007, var til sammenlikning gjennomsnittlig lønnskostnadsandel 75 prosent, mens gjennomsnittet de siste 20 årene har vært 81 prosent.

I markedsrettet virksomhet i Fastlands-Norge er lønnskostnadsandelen beregnet til 68 prosent i 2018. Dette er litt høyere enn i 2017, og litt høyere enn gjennomsnittet de siste 20 årene, som er på 67 prosent.

Figur 6.1 Vekst i disponibel realinntekt for husholdninger. Prosentvis endring fra året før

* Foreløpige tall for 2017 og anslag for 2018.

Kilde: Statistisk sentralbyrå for Beregningsutvalget.

7 INNTEKTSUTVIKLINGEN FOR UTVALGTE INNTEKTSTAKERGRUPPER

Lønnstakere med en årslønn og en lønnsvekst som gjennomsnittet for alle lønnstakere, har fått en økning i reallønn etter skatt på 0,3 prosent fra 2017 til 2018. Reallønnsøkningen etter skatt innen de store forhandlingsområdene var mellom 0,3 og 0,6 prosent.

Inntektsulikheten for samlet inntekt etter skatt i yrkesbefolkningen var uendret fra 2016 til 2017. Sett over en lengre periode er det en tendens til at ulikheten øker. Inntektsforskjellene i Norge er likevel mindre enn i de fleste andre land.

Tabell 7.1 Reallønnsvekst etter skatt for typeeksempler i utvalgte forhandlingsområder.¹ Vekst i prosent

Grupper	Årslønn i 2018 ² , kr	2017		2018 ⁹	
		Lønnsvekst	Vekst i reallønn etter skatt	Lønnsvekst	Vekst i reallønn etter skatt
Industriarbeidere ³	476 900	2,6	1,2	2¾	0,3
Industrifunksjonærer ⁴	760 700	2,7	1,3	2¾	0,3
Ansatte i Virke-bedrifter i varehandel ⁵	525 900	3,1	1,6	2,7	0,3
Ansatte i finanstjenester ⁶	666 300	3,8	2,2	3,1	0,6
Statsansatte ⁷	589 900	2,3	0,9	2¾	0,3
Kommuneansatte	516 400	2,5	1,1	2,9	0,4
Alle ⁸	556 300	2,3	0,9	2,8	0,3

¹ Lønnstakere med gjennomsnittlig årslønn og med kun standard fradrag.

² Tallene for årslønn er hentet fra tabell 1.1 og tabell 2.1 i hovedrapporten.

³ Gjelder for industriarbeidere i NHO-bedrifter med gjennomsnittlig avtalefestet normalarbeidstid, for dagarbeidere betyr dette 37,5 t/uke.

⁴ Industrifunksjonærer i NHO-bedrifter.

⁵ Tall for Virke-bedrifter i varehandel er for heltidsansatte.

⁶ Heltidsansatte i medlemsvirksomheter (arbeidsgivermedlemmer) i Finans Norge utenom ledere.

⁷ Eksklusiv de statlig eide helseforetakene. Anslag for årslønnsveksten baserer seg på opplysninger fra A-ordningen.

⁸ Gjennomsnittet gjelder alle grupper, også de som ikke inngår i tabellen. Tallene er basert på lønnsveksten i nasjonalregnskapet.

⁹ Foreløpig beregning.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Beregningsutvalget.

Vedleggstabell 1. Beregnet årslønnsvekst¹ fra året før

Arbeidere i NHO-bedrifter ² :										
År	Arbeidere i alt	Industri- arbeidere	Nærings- og nytelsesindustri		Kjemisk Prosessindustri	Verksted- og metallindustri	Bygg- og anleggsvirksomhet		Transport- sektoren i alt	
			Treindustri				I alt	Byggevirksomhet		
2009	4,3	3,9	3,4	3,0	4,2	4,4	3,9	3,9	4,5	
2010	3,7	3,6	3,8	4,2	3,0	3,6	3,8	4,0	3,4	
2011	4,1	4,4	4,6	4,3	4,3	4,6	4,2	4,3	3,4	
2012	3,7	4,1	3,9	3,6	4,0	4,5	2,9	3,0	4,2	
2013	4,1	3,5	3,9	2,3	2,8	4,1	3,9	3,6	3,8	
2014	3,0	3,0	3,3	2,5	3,3	3,0	3,3	3,4	3,0	
2015	2,6	2,5	2,9	1,8	2,4	2,9	3,0	2,5	3,2	
2016	1,5	2,0	2,2	1,5	2,3	2,1	2,2	2,6	1,6	
2017	2,4	2,6	2,2	3,1	1,9	2,3	2,5	2,7	2,8	
2018		2¾						3,0	2¾	
2008-2018		37,5						38,3	37,9	
Gj. sn. per år ¹¹		3,2						3,3	3,3	
Årslønn 2018		476 900								

År	Arbeidere i NHO-bedrifter ²		Funksjonærer i NHO-bedrifter		Industrien i NHO- bedrifter i alt	Finanstjenester ⁴	Varehandel	
	Landtransport	Hotell og rest. ³	I alt	Industrifunk.			I alt	Virkebedrifter
2009	4,7	3,1	4,7	4,5	4,2	0,5	3,0	1,8
2010	3,6	3,1	4,4	4,3	4,1	5,5	2,9	3,6
2011	3,5	3,4	4,9	4,7	4,6	4,8	3,6	3,6
2012	5,7	3,0	4,2	4,1	4,2	3,4	3,2	3,3
2013	5,1	3,3	4,3	4,3	3,9	6,1	3,4	4,0
2014	3,0	3,1	3,3	3,2	3,3	3,2	1,6	3,5
2015	2,9	2,4	2,9	2,5	2,5	4,3	3,2	3,3
2016	2,6	1,5 ¹⁰	2,1	2,2	1,9	2,5	2,8	2,5
2017	2,6	2,7 ¹⁰	2,7	2,7	2,4	3,8	2,8	3,1
2018		2¾	2½	2¾	2¾	3,1		2,7
2008-2018		32,2	42,4	41,3	39,4	43,9		36,2
Gj. sn. per år ¹¹		2,8	3,6	3,5	3,4	3,7		3,1
Årslønn 2018				760 700	605 200	666 300		525 900

År	Forretningsm. tjenesteyting	Staten ⁷	Kommunene ⁸			Spekter-bedrifter	
			I alt	Undervisningsansatte	Øvrige ansatte	Helseforetakene ⁵	Øvrige bedrifter
2009	2,7	4,4	4,6	4,4	4,7	5,1	4,0
2010	3,3	4,5 ⁶	3,7	3,6	3,7	3,5	3,5
2011	4,8	4,2	4,3	4,3	4,3	4,0	4,1
2012	3,0	4,1	4,1	4,0	4,1	3,7	4,2
2013	3,6	3,5	3,7	3,2	3,9	3,8	3,6
2014	2,4	3,4	3,2	2,3	3,7	3,4	3,3
2015	2,5	2,8	3,3	3,9	3,2	2,7	2,7
2016	1,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,0 ⁹	2,4
2017	2,4	2,3	2,5	2,3	2,6	3,6 ⁹	2,4
2018		2¾	2,9	2,8	3,0	3¼	2,9
2008-2018		40,1	40,8	38,7	42,0	41,1	38,5
Gj. sn. per år ¹¹		3,4	3,5	3,3	3,6	3,5	3,3
Årslønn 2018		589 900	516 400	567 400	501 200	593 700	549 800

¹ Veksttallene er per årsverk for arbeidere og funksjonærer i NHO-bedrifter, staten, kommunene og Spekter-bedrifter. For de andre er veksttallene for heltidsansatte med unntak av varehandel og forretningsmessig tjenesteyting fra og med 2010.

² Gjelder for arbeidere med gjennomsnittlig avtalefestet normalarbeidstid, for dagarbeidere betyr dette 37,5 t/uke.

³ Omfatter månedslønte, prosentlønte og timelønte arbeidstakere. Årslønnsnivået er et gjennomsnitt for fastlønte og prosentlønte.

⁴ Heltidsansatte i medlemsvirksomheter (arbeidsgivermedlemmer) i Finans Norge utenom ledere. Endringer i bonusutbetalinger påvirker lønnsveksten i enkelte år.

⁵ Beregnet på Spekters tallmateriale for 2009 og fra 2010 beregnet på tallmateriale fra Statistisk sentralbyrå.

⁶ Årslønnsveksten for det statlige tariffområdet inkluderer virkninger av ny arbeidstidsavtale for politi- og lensmannsetaten med et bidrag på 0,6 prosentpoeng, og 0,3 prosentpoeng som skyldes omlegging av beregningsmetode.

⁷ Eksklusiv de statlig eide helseforetakene. Fra og med 2015 er datagrunnlaget basert på A-ordningen.

⁸ For ansatte i konflikt i 2014 ble virkningstidspunkter forskjøvet. Dette trakk årslønnsvekstanslaget i 2014 ned med 0,2 prosentpoeng i hele kommunesektoren og med 0,9 prosentpoeng for undervisningsansatte. Konflikten har trukket opp årslønnsveksten i 2015 for kommuneansatte med 0,2 prosentpoeng og for undervisningsansatte med 0,9 prosentpoeng. For øvrige ansatte er ikke årslønnsveksten påvirket.

⁹ For ansatte i konflikt i 2016 ble virkningstidspunktet forskjøvet. Dette trakk ned årslønnsvekstanslaget i 2016 med 0,4 prosentpoeng og trakk opp anslaget i 2017 med 0,4 prosentpoeng. Deler av lønnsoppgjøret i 2016 ble også først utbetalt i 2017, noe som ytterligere trakk ned årslønnsvekstanslaget i 2016 og ytterligere trakk opp anslaget i 2017. Strukturendringer trakk i samme retning.

¹⁰ For identiske personer var lønnsveksten om lag 3 prosent i 2016 og 4,3 prosent i 2017.

¹¹ Geometrisk gjennomsnitt.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Beregningsutvalget og KS.

Vedleggstabell 2. Vekst i disponibel realinntekt for Norge¹. Prosent

	Gj.snitt 2009- 2018	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	2018*
Disponibel realinntekt for Norge	0,6	-11,2	3,4	4,9	3,8	0,6	1,2	-3,2	-2,8	4,6	6,1
Vekstbidrag fra ² :											
Produksjonsvekst i petroleumsvirksomhet ³	-0,4	-0,5	-1,2	-0,9	-0,4	-1,3	-0,3	0,7	0,1	0,2	-0,6
Produksjonsvekst ellers	1,3	-2,3	1,4	1,7	3,1	2,0	1,8	1,1	1,0	1,5	1,8
Endring i bytteforholdet - Herav prisutvikling petroleum	-0,8	-9,1	2,7	4,4	1,0	-0,1	-2,8	-5,7	-4,0	2,7	3,8
Endring i rente- og stønadsbalansen	-0,6	-8,2	2,0	4,8	1,0	-0,4	-2,3	-4,6	-3,8	2,6	3,9

* Foreløpige tall.

¹ Inntektstallene er deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for netto innenlandsk sluttanvendelse, dvs. innenlandske sluttleveringer inklusive lagerendring, men eksklusive kapitalslit.

² Avrunding betyr at summen av vekstbidragene kan avvike fra samlet vekst.

³ Produksjonsvekst målt ved nettoproduktet regnet i faste priser.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.